

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

GENEL KURUL
KARAR

KEMAL ŞENGÜL BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/27249

Karar Tarihi : 20/11/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Metin KIRATLI

Raportörler : Murat İter DEVECİ

Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Kemal ŞENGÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; gözaltında tutulan şüphelinin sağlığı için gerekli tıbbi tedaviyi almasının engellenmesi ve bu olay hakkında yürütülen kamu davasının zaman aşımına uğratılması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının, yargılama sürecinin uzun sürmesinden dolayı tam yargı davası açılmaması nedeniyle de bu yasakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 6/2/2006 tarihinde Avcılar Kaymakamı'nın makam aracını çalmaya çalışırken görevli kolluk görevlileri olaya müdahale etmiş, başvurunun ateş etmesi neticesinde çatışma çıkmıştır. Başvurucu, çatışma sırasında yaralanmış ancak yakalanamamıştır. Başvurucu 7/2/2006 tarihinde evine yapılan operasyonda yakalanmış, 9/2/2006 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna sevk edilmiştir. Başvurucu hakkında düzenlenen 7/2/2006 ve 8/2/2006 tarihli adli muayene raporlarında ateşli silah yaralanması ile sağ el avuç içinde ve sağ dirsekte mermi yaralanması olduğu, ileri tedavi için sevkinin uygun bulunduğu belirtilmiştir. Buna rağmen sevk işlemleri yapılmayan başvurunun nezarethanedeki tutulma durumu devam etmiştir.

7. Başvurucunun yaralı olmasına rağmen tedavi edilmemesi nedeniyle yaptığı suç duyurusu üzerine Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) konuyla ilgili olarak soruşturma başlatmıştır. Bu soruşturma kapsamında bazı şüpheliler hakkında kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilse de polis memurları İ.A., K.K., R.C.D. ve M.A. hakkında 13/9/2012 tarihli iddianameyle görevi kötüye kullanma suçundan kamu davası açılmıştır. Kovuşturmayı yürüten Küçükçekmece 21. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 19/12/2014 tarihinde yargılamayı sonlandırmıştır. Mahkeme, sanık polis memurlarının kendi gözetim ve sorumlulukları altında bulunan başvurunun sağlık durumu iyi olmasına ve acilen cerrahi konsültasyonu gerekmesine rağmen başvuruca bir üst basamaktaki sağlık kuruluşuna götürmeyiip tedavisini geciktirdiklerini kabul etmiştir. Mahkemeye göre başvurunun sağ dirseğinde oluşan hareket kısıtlılığı, gerekli tıbbi tedavi ve rehabilitasyon ile daha düşük oranda ortaya çıkabilirdi. Dolayısıyla sanıklar başvurunun zarara uğramasına sebebiyet vermiştir. Bu nedenle R.C.D. ihmal suretiyle görevi kötüye kullanma suçundan neticeten 1.500 TL adli para cezasına, diğer üç sanık ise aynı suçtan neticeten 2 ay 15 gün hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Bununla birlikte hapis cezalarına ilişkin hükümlerin açıklanması geri bırakılmıştır. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Sanıkların savunması, katılanın iddiası, doktor raporları, iddia ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, olay tarihinde, sanıklar İ... A..., R... C... D...'ın Avcılar Asayiş Büro Amirliğinde, sanıklar M... A... ve K... K...'ın İstanbul Asayiş Şube Müdürlüğünde polis memuru olarak görevli oldukları, 06.02.2006 tarihinde Avcılar İlçe Kaymakamının makam hizmetinde kullanmakta olduğu 34 ... plakalı araç ile Denizköşkler mahallesindeki ikametine götürüldüğü, Avcılar Kaymakamının eve hırakılmasına müteakip çalışır vaziyette bulunan makam aracına katılanın binerek hırsızlamaya çalıştığı, bu sırada araç sürücüsü olan F... K... ile katılan arasında arbede meydana geldiği, katılanın silah çektiği, F... K...'nin yerde bulunan dubayı araca fırlattığı, araç kapı camının kırıldığı, F... K...'nin aracın kapısına asıldığı, bu sırada koruma görevi yapmakta olan polis memurları M... E... ile Ş... D...'ın olaya müdahale ettikleri, dur ihtiarında buldukları, ancak katılanın araçla birlikte kapıya asılan F... K...'yi bir miktar sürüklediği, bu sırada da daha sonradan gazla tabancası olduğu anlaşılan tabanca ile polis memurlarına ateş ettiği, görevli polis memurlarının da aracı durdurmak ve katılanı yakalamak için ateşle karşılık verdikleri, katılanın açılan ateş

sonucu yaralanmasına rağmen olay yerinden kaçmaya devam ettiği, bir süre sonra aracı terk ettiği ve Bahçelievler'deki evine giderek geceyi burada geçirdiği, yapılan çalışmalar sonucunda katılanın adresinin tespit edildiği ve 07.02.2006 tarihinde söz konusu eve operasyon yapılarak, katılanın evde bulunan K... Y... ve N... Ş... isimli şahıslarla birlikte ve bir kısım hırsızlığa konu suç eşyaları ile birlikte yakalandığı, konu ile ilgili ilk tahkikat işlemlerinin Avcılar Asayiş Büroda başlandığı ve tahkikatın Asayiş Büro Amirliğinde komiser olarak görev yapan sanık İ... A... nezaretinde yürütüldüğü, katılanın Avcılar Asayiş Büroda polis memuru olarak görev yapan sanık R... C... D... tarafından rapor alınmak üzere Avcılar Sağlık Ocağına götürüldüğü, burada doktor tarafından muayenesinin yapıldığı ve 07.02.2006 tarih saat 12.45 de tanzim edilen adli rapor ile sol el avuç içinde ve sağ dirsekte mermi yaralanması olduğu belirtilerek katılanın acil Bakırköy Devlet Hastanesine sevkinin uygun olduğunun belirtildiği, ancak bu sevk işleminin yapılmayarak katılanın sanık polis memuru R... C... D... tarafından tekrar Avcılar Asayiş Büro Amirliğine getirildiği, katılanın burada bekletilerek, olayla ilgili tahkikat işlemlerine sanık polis memurları İ... A... ve R... C... D... tarafından devam edildiği, ancak katılanın bulunduğu evde hırsızlığa konu çok sayıda eşya çıkması nedeni ile tahkikat işlemlerine İstanbul Emniyet Müdürlüğü Oto Hırsızlık Masası tarafından devamına karar verildiği, aynı gün saat 17.00 itibariyle İstanbul Asayiş Şube Müdürlüğünde görevli sanık polis memurları M... A... ve K... K...'nın gelerek tahkikat evrakını ve katılanı teslim aldıkları, 08.02.2006 tarihinde katılanın polis memurları M... A... ve K... K... tarafından Şişli Etfal Hastanesine götürülerek muayenesinin yapıldığı ve adli rapor alındığı, Şişli Etfal Hastanesince 08.02.2006 gün ve saat 13.30 da tanzim edilmiş raporda, katılanın sol avuç içi ve sağ dirseğinde mermi yaralanması olduğu ve acil cerrahiye sevkinin uygun olduğunun belirtildiği, ancak bu sevk işlemi yapılmayarak katılanın tekrar İstanbul Emniyet Müdürlüğüne getirildiği, hakkında gözaltı kararı alındığı, bir gece yaralı vaziyette nezarethanede kaldığı, 09.02.2006 tarihinde adliye sevk işlemi yapılacak olan katılanın nezarethaneden çıkış işlemleri kapsamında adli raporunun düzenlenmesi için yine Şişli Etfal Hastanesine götürüldüğü, katılanın yaralanmalarının çıkış raporunda da aynı şekilde tespit edildiği, ancak yine hastanede ileriye sevk işlemleri yapılmaksızın katılanın emniyet müdürlüğüne ve sonrasında Küçükçekmece Adliyesine götürüldüğü, yağma suçu nedeni ile tutuklanmasına karar verildiği, 09.02.2006 tarihinde Metris Cezaevine gönderildiği, katılan hakkında silahlı yağma suçundan kamu davası açılarak Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesinin ... sayılı kararları ile 8 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, tutuklanan katılanın cezaevine gönderildikten sonra tedavisinin yapıldığı, katılanın yaralanması nedeniyle İstanbul Adli Tıp Kurumu ve Küçükçekmece Adli Tıp Şube Müdürlüğünden alınan raporlarda, katılanın yaralanmanın ateşli silah yaralanması olduğu ve basit tıbbi müdahale ile giderilemeyeceği, kemik kırığına neden olduğu, organ işlevinin sürekli zayıflaması niteliğinde olduğu, katılanın bu anlamda sağ dirseğinde oluşan hareket kısıtlılığının kemik yapıda ve yumuşak dokuda meydana gelen hasar sonucunda meydana gelmesinin muhtemel olduğu, gerekli tıbbi tedavi ve rehabilitasyon ile bu kısıtlılığın daha düşük oranda ortaya çıkabileceği ancak sekel bırakmadan iyileşmesinin mümkün görülmediğinin bildirildiği, yakalama, gözaltına alma ve ifade alma yönetmeliğinin 6/son maddesinde kolluk tarafından yakalanan kişilerin tedavi kurumuna götürülmesi gerekenlerin ilgili kurumlarca teslim alınmalarının sağlanması gerektiğinin hüküm altına alındığı, yine aynı yönetmeliğinin 9/son maddesine göre gözaltına alınanlardan herhangi bir nedenle sağlık durumu bozulanlar ile sağlık durumundan şüphe edilenlerin derhal hekim kontrolünden geçirilerek gerekiyorsa tedavilerinin yaptırılması gerektiğinin hüküm altına alındığı, açıklananlar ışığında silahlı yağma suçu nedeni ile yakalanan sol el avuç içi ve sağ dirsek bölümünde ateşli silah yaralanması bulunan ve önce Avcılar Merkez Sağlık Ocağındaki doktor tarafından acilen Bakırköy Devlet Hastanesine, daha sonra da Şişli Etfal Hastanesindeki muayenesine müteakip buradaki doktor tarafından Acil Cerrahi Polikliniğine sevk edilen katılanın yönetmelik hükümlerine göre derhal tedavisinin yaptırılması gerekirken, ilgili sağlık kurumlarına sevk işlemi yapılmadığı, katılan hakkında ceza soruşturması kapsamında tahkikat ve ilgili diğer işlemleri yapan sanık polis

memurlarının, kendi gözetim ve sorumlulukları altında bulunan katılanın sağlık durumu bozuk olduğu ve acilen cerrahi konsültasyonu gerektiği halde bir üst basamaktaki sağlık kuruluşuna götürmeyip, tedavisini geciktirerek, görevlerinin gereklerine ve mevzuat hükümlerine aykırı davrandıkları, bu nedenle katılanın sağ dirseğinde oluşan hareket kısıtlılığının gerekli tıbbi tedavi ve rehabilitasyon ile daha düşük oranda ortaya çıkabileceksen daha yüksek oranda sekel bırakarak katılanın zarar uğramasına sebebiyet verdikleri, böylelikle görevlerini ihmal ettikleri ve görevi kötüye kullanma suçunu işlediklerinin sabit olduğu kanaatine varılmıştır.

..."

8. Başvurucu, kararın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kısmına karşı itiraz, 20/2/2015 tarihinde de kararın R.C.D. hakkında verilen kısmına karşı temyiz kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. Başvurucunun itirazı Bakırköy 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/3/2015 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu; temyiz dilekçesinde kolluk görevlilerinin fiillerinin işkence suçuna vücut verdiğini, bu sebeple kararın bozulması gerektiğini ileri sürmüştür. R.C.D. de aleyhine kurulan hükme karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

9. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 2/12/2020 tarihinde süresinde olmadığı gerekçesiyle başvurusunun temyiz başvurusunun reddine, R.C.D.nin temyiz talebinin kabulü ile 7/2/2006 tarihinde gerçekleşen fiile yönelik 12 yıllık uzamış dava zamanaşımı süresinin dolması sebebiyle kamu davasının düşmesine karar vermiştir.

10. Karar, başvurucuya 29/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. İlgili ulusal hukuk için bkz. S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 64, 65.

B. Uluslararası Hukuk

12. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) *Akın/Türkiye* (B. No: 58026/12, 17/11/2020) kararında başvurucuya yönelik fiilleri nedeniyle yargılanan birden çok polis memuru hakkında farklı zamanlarda verilen ve kesinleşen kararlara ilişkin değerlendirme yapmıştır. Anılan karardaki değerlendirme ve belirlemelere göre farklı zamanlarda yapılan yargılamalar sebebiyle sanıklar hakkında verilen kararların farklı şekilde kesinleşmesi durumunda her sanık yönünden başvurucudan beklenen, hak ihlali iddiasını süresinde dile getirerek bireysel başvuruda bulunmasıdır (*Akın/Türkiye*, §§ 35, 36). Bu nedenle bir polis memuru hakkında zamanaşımı sebebiyle verilen davanın düşmesine ilişkin Yargıtay kararına yönelik kısım yönünden AİHM süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

13. AİHM, *Öner/Türkiye* (B. No: 8875/22, 25/2/2025) kararında başvuruolarının, oğullarının zırhlı bir polis aracı tarafından kasten ezildikten sonra öldüğüne, oğullarının ağır yaralanmasına rağmen derhal hastaneye sevk edilmediğine ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğine ilişkin şikâyetlerini incelemiştir. Başvuruya konu olayda bir polis memuru hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş, bir polis memuru

hakkında ise taksirle öldürme suçundan kamu davası açılmıştır. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karara başvuru Mehmet Şirin Öner, tanık ifadelerinin R.Ü. ve diğer polis memurlarının oğlunu hastaneye götürmek yerine olay yerinde ölümünü beklediklerini ortaya koyduğunu da belirterek itiraz etmiştir. Başvuruların kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yönelik itirazlarının reddi üzerine yaptıkları bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi olayın maddi koşullarının belirlenebilmesi ve şüpheli ölüm olayının aydınlatılabilmesi için bir yargılamanın devam ettiğine, usul boyutuna ilişkin olarak ileri sürülen hususların tamamının yargılanması devam eden dava ile doğrudan ve çok yakın bir bağlantısı bulunduğu ve yapılacak yargılama sonunda sorumluluğu tespit edilen kişiler hakkında kamu davası açılmasının önünde bir engel olmadığına işaret ederek başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (*Basra Öner ve Mehmet Şirin Öner* [1. B.], B. No: 2017/27463, 30/6/2021, §§ 67-75). Hükümet, başvuruların yargılamanın sonucunu beklemesi gerektiğini ve bu nedenle iç hukuk yolları tüketilmeden başvuru yapıldığını iddia etmiştir. AİHM'in bu itiraza yönelik değerlendirmelerinin ilgili kısmı şöyledir:

“ ...

69. [AİHM], başvuruların, ... kod nolu aracın sürücüsü polis memuru R.Ü'nün de oğullarının ölümünden sorumlu olduğunu ileri sürdüklerini kaydetmektedir. Bu bağlamda ilgililer, özellikle, R.Ü. lehine Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı eleştirmektedirler. Başvurular, ulusal makamların bu konuda etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüklerini yerine getiremediğini iddia etmektedirler.

70. [AİHM] öncelikle, 15 Şubat 2017 tarihinde Cumhuriyet savcısının, ... kod nolu aracın sürücüsü hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verdiğini kaydetmektedir. Bu karara karşı başvurular tarafından yapılan itiraz Diyarbakır Sulh Ceza Hâkimliği tarafından reddedilmiştir. Savcının kararının, Diyarbakır Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen karar sonucunda kesinleştiği konusunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır. Zira Hükümet de bu hususa itiraz etmemektedir.

71. [AİHM] ardından, Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde yürütülen ceza davası sürecinde başka bir polis memurunun cezai sorumluluğuna ilişkin olarak herhangi bir sorunun ileri sürülmediğini kaydetmektedir. Söz konusu davada sanık olarak yalnızca polis memuru S.K. bulunmaktadır... Sonuç olarak, Ağır Ceza Mahkemesi önündeki yargılama halen derdest olduğu için bu mahkeme tarafından aydınlatılması gereken tek konu S.K'nın olaydaki sorumluluk derecesidir.

72. Yargılama sırasında, ilke olarak, başka bir kişinin cezai sorumluluğu tespit edilebilir olsa da ceza soruşturması sonucunda S.K. dışında hiçbir polis memuruna cezai sorumluluk yüklenmemiştir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kesinleşmiş kararda, polis memuru R.Ü. hakkında cezai işlem başlatılmasını gerektirecek herhangi bir unsurun bulunmadığı açıkça belirtilmiştir. [AİHM'e] göre, Hükümetin ileri sürdüğünün aksine, başvuranların Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yaparak R.Ü. lehine sonuçlanan ceza soruşturmasına itiraz etme hakkı vardı.

“ ...”

14. Sonuç olarak *Öner/Türkiye* başvurusunda AİHM;

i. Yargılamanın devam ettiğini gözeterek başvuruların oğlunun, hakkında kamu davası açılan polis tarafından kasten ezildiğine ilişkin şikâyet yönünden başvurunun iç hukuk yolları tüketilmeden yapıldığı sonucuna varmıştır.

ii. Ağır yaralanmasına rağmen başvurucuların oğlunun polis memurlarınca derhâl hastaneye sevk edilmediğine ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğine ilişkin şikâyet yönünden ise başvuru kabul edilebilir bulunmuştur.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2025 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

16. Başvurucu; uzun süredir ceza infaz kurumunda barındırıldığını, bu sebeple bir geliri veya çalışma imkânı olmadığını belirterek adli yardım talep etmiştir. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu; gözaltında tutulduğu süreçte tedavisini yapan sağlık kuruluşunca bir başka sağlık kuruluşuna sevk edilmesine rağmen tedavisinin yaptırılmamasından, kamu görevlileri hakkında yürütülen kovuşturmanın makul bir süratle yürütülmemesi nedeniyle kamu davasının zamanaşımına uğratılmasından ve suç vasfında hata yapılmasından yakınmıştır. Başvurucuya göre sanıklara atfedilen eylem işkence suçunu oluşturmaktadır.

18. Bakanlık görüşünde; sanıklar İ.A., K.K. ve M.A. hakkında verilen kararların kesinleştiği tarihe işaret edilip ihlal iddialarının değerlendirilmesinde ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

20. Başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiası hakkında yapılacak incelemenin kapsamının belirlenebilmesi için öncelikle başvurucuların etkililiğinden şikâyet ettikleri ceza soruşturmaları ile kovuşturmalarının farklı zamanlarda faklı kararlarla neticelenen aşamalarının bulunması hâlinde konuya nasıl yaklaşılması gerektiğinin ortaya konulması gerekir. Zira başvuruya konu yargısal sürecin biri hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıyla, diğeri de kamu davasının düşmesine karar verilmesiyle sonuçlanan iki aşaması vardır.

21. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun infaz koruma memurlarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden türde muamelelerine maruz kaldığına ve bu olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmediğine ilişkin şikâyetlerini incelediği *S.D.* başvurusuna ilişkin kararında; bir ceza soruşturması veya yargılaması sürecinde kovuşturmaya yer olmadığı, beraat, mahkûmiyet veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarıyla farklı zamanlarda neticelenmiş aşamalar bulunması durumunda, anılan aşamaların tek bir olay için farklı kişilerin sorumluluklarına yönelik olması nedeniyle

soruşturmaların bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekebileceğini ifade ederek süreci bir bütün olarak ele almış ve başvuru süresinin başlangıcına yargısal süreçte verilen nihai kararın öğrenilme tarihini esas almıştır (anılan kararda bkz. § 69). Bu yaklaşım *M.Ç.* ([2. B.], B. No: 2018/33351, 15/11/2023, §§ 13-15, 41-43) ve *Serhan Tuhan* ([2. B.], B. No: 2020/35978, 27/2/2024, § 11) başvurularına ilişkin kararlarda da sürdürülmüştür. Ayrıca aynı olaya ilişkin olarak sorumluluğu bulunduğu iddia edilen birden fazla kişi hakkında yürütülen adli süreçlerin bir kısmı devam ederken bir kısım şüpheli/sanık bakımından sürecin sona ermesi üzerine yapılan bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesi, somut olayın ve tüm adli sürecin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna ulaşmıştır (birçok karar arasından bkz. *Bülent Kurt* [1. B.], B. No: 2013/7408, 20/1/2016, § 40).

22. Anılan yaklaşımın bazı hukuki sorunlara yol açabileceği değerlendirilmiştir.

23. İlk olarak başvuruya konu yargısal süreçte olduğu gibi bazı sanıklar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesine karşın bazı sanıklar yönünden sürecin devam ettiği ve yargılama sürecinde verilen nihai karar sonrasında yapılan başvurularda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı yönünden de yeniden yargılamaya karar verilmesi durumunda söz konusu kararın yerine getirilmesinde hukuki güçlük çekilebilir. Çünkü 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (10) numaralı fıkrasına göre "[Hükmün açıklanmasının geri bırakılması nedeniyle sanığın tabi tutulduğu 5 yıllık] *denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.*" Ayrıca 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca sanığın tabi tutulduğu 5 yıllık denetim süresince dava zaman aşımı süresi dursa da denetim süresi sonunda dava zaman aşımı süresi kaldığı yerden işlemeye devam eder. Bu bakımdan hükmün açıklanmasının geri bırakılması sonrasında devam eden yargısal sürecin uzunluğu ve bireysel başvurunun incelenmesine kadar geçen süre dikkate alındığında Anayasa Mahkemesinin ihlal tespiti nedeniyle yeniden yargılamaya karar vermesine kadar geçecek sürede;

i. Sanıkların denetim süresi içinde kasıtlı suç işlememeleri ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerine uygun davranmaları nedeniyle haklarındaki davanın düşmesine karar verilebilir.

ii. Suç tarihi ile hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi arasında geçen süre ve denetim süresinin sona ermesinden sonra geçen süre nedeniyle dava zaman aşımı süresi dolabilir.

24. İkinci olarak devam eden yargısal sürecin haklarında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen sanıkların sorumluluklarının belirlenmesiyle hiçbir ilgisi yoktur.

25. Son olarak sanıklar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesiyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği yargı mercilerince zaten tespit edilmiştir. Bu tespit karşısında Anayasa Mahkemesince incelemesi gereken husus, kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini korumak için oluşturulan mevzuatın etkili şekilde uygulanıp uygulanmadığı, dolayısıyla devletin kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini idari ve yasal mevzuat aracılığıyla koruma konusundaki pozitif yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Şenol Gürkan* [1. B.], B. No: 2013/2438, 9/9/2015, §§ 84, 105; yaşam hakkı yönünden yapılan benzer

değerlendirmeler için bkz. *Seyfullah Turan ve diğeri* [1. B.], B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 162; *Narin Kurt* [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 105). Yapılacak incelemede kamu güveninin sürdürülmesi ve hukukun üstünlüğünün sağlanması adına mahkemelerin takdir haklarını bu tür eylemlere mütamamla edilmeyeceğini göstermek için kullanıp kullanmadıkları ve takdir hakkının suçun sonuçlarının hafifletilmesi için kullandığı yönünde bir izlenim oluşmasına neden olup olmadıkları değerlendirilir (*Naif Bal (3)* [2. B.], B. No: 2020/6966, 15/5/2024, § 31; yaşam hakkı yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. *Cembeli Erdem* [1. B.], B. No: 2014/19077, 18/4/2018, §§ 100-102; *Narin Kurt*, § 109). Bu bakımdan ihlalin yargılama makamlarınca tespit edildiği hâllerde başvurunun incelenmesinden kaçınılmasını ve incelemenin akıbeti belli olmayan yargılama süreci sonunda yapılacak başvuruya bırakılmasını haklı kılan bir neden bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa Mahkemesi şu sonuçlara varmıştır:

i. Başvurucular kendilerine kötü muamelede bulduklarını iddia ettikleri bazı sanıklar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinden de şikâyet ediyorlarsa anılan karara karşı yaptıkları kanun yolu başvurusunun sonucunu öğrenmelerinin ardından süresi içinde başvuru yapmalı, konuyla ilgili yargısal sürecin tamamiyle sona ermesini beklememelidir.

ii. Yargısal sürecin nihayete ermesinden sonra yapılan başvurularda, başvuruya konu soruşturma ve kovuşturmayla ilgili dosyadaki tüm bilgi ve belgeler dikkate alınmalı ancak *başvuruya konu edilen yargısal aşama* yönünden sonuç doğuracak şekilde karar verilmelidir.

27. Anılan değerlendirmeler sonrasında başvuruya konu olaya döndüğünde üç sanık hakkında Mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, başvurunun bu karara karşı yaptığı itirazın da reddedildiği fakat başvurunun sanık R.C.D. hakkındaki yargısal sürecin nihayete ermesinden sonra yapıldığı görülmüştür. Bu sebeple başvurunun iddiaları incelenirken başvuru dosyasında bulunan ve başvurucuya yönelik eylemler nedeniyle yürütülen yargılamada elde edilen tüm bilgi ve belgeler dikkate alınmış ancak -başvurucunun açıkça şikâyet konusu da etmediği- üç sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi yönünden değerlendirme yapılmamıştır.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

29. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere *işkence* ve *eziyet* yapılması, kişilerin *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17.

maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşıp ulaşılmadığı görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkidir (*Cezmi Demir ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; *K.K.* [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

30. Anayasa'nın 17. maddesi, gözaltındaki şüphelilerin özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamasını da gerektirir. Dolayısıyla bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gerekli duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (tutuklu ve hükümlüler yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. *Turan Günana* [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 39).

31. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (*K.K.*, § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Cezmi Demir ve diğerleri*, § 95; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 83).

32. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (*S.D.*, §§ 89, 90; *Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek* [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (*Ferit Kurt ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

33. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin *savunulabilir* iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (*Tahir Canan* [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; *Cezmi Demir ve diğerleri*, §§ 111, 112, 114-117; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, §§ 101-103).

34. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşama da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olmalıdır (*Ferit Kurt ve diğerleri*, § 79).

35. Bütün kovuşturmaların mahkûmiyet veya belirli bir cezayla sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamaktadır ancak mahkemeler, hiçbir koşul altında yaşamı tehdit eden suçlar ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına veya af ya da zamaşımına uğramasına izin vermemeli; sorumlulara yaptırım uygulamakta kararlı olmalı ve suçun ağırlık derecesi ile verdikleri ceza arasında açık bir orantısızlığın bulunmamasına dikkat etmelidir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 77; *Umut Tamaç* [2. B.], B. No: 2014/13514, 18/7/2018, § 85).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Başvuruya konu yargılama sürecinde Mahkeme, sanık R.C.D.nin gözetim ve sorumluluğu altındaki başvuruçunun sağlık durumu iyi olmamasına ve acilen cerrahi konsültasyonu gerekmesine rağmen başvuruçuyu bir üst basamaktaki sağlık kuruluşuna götürmeyip tedavisini geciktirdiğini kabul edip R.C.D.yi 1.500 TL adli para cezasına mahkûm etmiştir. Ne var ki temyiz incelemesi, yaklaşık altı yılda tamamlanabilmiş; bu aşırı gecikme nedeniyle kamu davası, incelemenin sürdüğü 7/2/2018 tarihinde zamaşımına uğramıştır (bkz. § 9).

37. Başvuruçuyu; suç vasfında hata edildiği, sanıklara isnat edilen eylemin işkence suçunu oluşturduğunu iddia etmiştir ancak bireylerin cezai sorumluluğuna ilişkin hukuki sorunları incelemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 76). Anayasa Mahkemesinin kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda incelediği husus, devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamındaki sorumluluğudur (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 96). Bu nedenle Anayasa Mahkemesinden sanıklara isnat edilen eylemlerin vasıflandırmasını yapması beklenmemelidir (yaşam hakkı yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. *Aysel Gezer ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2021/9961, 2/11/2023, § 147).

38. Sonuç olarak yargılama makamları, kötü muamele yasağına yönelik ihlallerin önlenmesindeki önemli rollerine aykırı suretle yargılamanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi konusunda göstermeleri gereken hassasiyeti göstermemiş ve sanık R.C.D. mahkûm edilmesine rağmen mutlak bir cezasızlık nedeni olan dava zamaşımı süresinden yararlanmıştı. Ayrıca yapılan itirazların reddedilmesi nedeniyle kesinleşen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararların içeriği dikkate alındığında sağlık durumu acil cerrahi konsültasyonu gerektirmesine rağmen başvuruçuyu gözaltında kaldığı süreçte tedaviden mahrum bırakılmıştır. Bu durumda kötü muamele yasağının hem maddi hem usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurunun maruz kaldığı muamele, *insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele* olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. *Cezmi Demir ve diğerleri*, §§ 84-91; *S.D.*, §§ 84-88).

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele Yasağıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Başvurucu, kamu davasının uzun sürmesi nedeniyle tazminat davası açmadığını belirterek etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

41. Başvurucunun ihlal iddiası, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

42. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesiyle ilgili 48. maddesinde Anayasa Mahkemesinin açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebileceği açıklanmıştır. Anayasa Mahkemesine göre karmaşık veya zorlama şikâyetler, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki şikâyetler, başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği şikâyetler ile temel haklara yönelik bir ihlalin olmadığı açık olan şikâyetler açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (*Hikmet Balabanoglu* [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24; *Cemal Günsel* [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021, § 21).

43. Başvurucu, ceza soruşturması sürecinde tedavisine engel olduğunu iddia ettiği kişilerin kimlik bilgilerinden haberdar olmuştur. Ayrıca bu kişiler hakkında açılan kamu davasında sanıklardan birinin ihmal suretiyle görevi kötüye kullanma suçundan neticeten 1.500 TL adli para cezasıyla, diğer üç sanığın ise aynı suçtan neticeten 2 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiş; hapis cezalarına ilişkin hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına yönelik kararlar da kesinleşmiştir. Başvurucu, maruz kaldığı muamele nedeniyle idare aleyhine -soruşturma ve kovuşturma makamlarından bağımsız olarak hizmet kusuru bulunup bulunmadığını değerlendiren- idari yargı merciinde tam yargı davası açmasını engelleyen bir durumdan söz etmemiş, bu yolun etkisiz olduğunu da iddia etmemiştir. Bu bakımdan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkına yönelik bir ihlalin söz konusu olmadığı açıktır.

44. Açıklanan gerekçelerle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmelidir.

VI. GİDERİM

45. Başvurucu, ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Başvuruya konu edilen kamu davasının zamaşımı süresinin dolması nedeniyle düştüğü dikkate alındığında insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlaline ilişkin sonuçların ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

47. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 225.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 225.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Küçükçekmece 21. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2014/82, K.2014/416), Yargıtay 9. Ceza Dairesine (E.2020/3694, K.2020/2452) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.